

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. balandžio 27 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Andžej Maciejewski (kolegijos pirmininkas), Algirdo Taminsko ir Egidijos Tamošiūnienės (pranešėja),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovo T. B. kasacinį skundą dėl Šiaulių apygardos teismo 2022 m. lapkričio 23 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo T. B. ieškinį atsakovei G. B. dėl turto pripažinimo bendrąja daline nuosavybe.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių santuokos nutraukimo byloje nepadalyto buvusių sutuoktinių turto padalijimo klausimus, kai santuokos nutraukimo metu šis turtas nebuvo teisės aktuose nustatyta tvarka suformuotas kaip nekilnojamojo turto objektas ir įregistruotas viešame registre, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovas prašė pripažinti, kad atsakovės vardu įregistruotas nekilnojamasis turtas, t. y. pastatas – gyvenamasis namas, unikalus Nr. (duomenys neskelbtini) (nebaigtas statyti, baigtumas – 48 proc.), esantis (duomenys neskelbtini), (toliau – namas) priklauso ieškovui ir atsakovei bendrosios dalinės nuosavybės teise po 1/2 dalį kiekvienam; priteisti ieškovui iš atsakovės bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Ieškovas nurodė, kad Šiaulių apylinkės teismo (duomenys neskelbtini) sprendimu civilinėje byloje Nr. e2YT-510-641/2019 bendru šalių sutarimu buvo nutraukta jų santuoka ir pavirtinta santuokos nutraukimo teisinių pasekmių sutartis, pagal kurią šalims atiteko po 1/2 dalį žemės sklypo, unikalus Nr. (duomenys neskelbtini), esančio (duomenys neskelbtini) (toliau – žemės sklypas). Šalims gyvenant santuokoje, 2014 m. liepos 22 d. ieškovo vardu buvo išduotas statybą leidžiantis dokumentas vieno buto gyvenamajam namui statyti, jo pagrindu buvo atliekami namo statybos darbai. Vis dėlto santuokos nutraukimo metu namas nebuvo baigtas statyti, šalys nebuvo atlikusios jo kadastrinių matavimų ir nebuvo įregistravusios Nekilnojamojo turto registre, todėl nutraukdamos santuoką jos pasidalijo tik žemės sklypą, kuriame buvo nebaigtas statyti namas. 2020 m. spalio 5 d. pažymos apie statinio statybą be nukrypimų nuo esminių statinio projekto sprendinių (toliau – pažyma) pagrindu namas buvo įregistruotas Nekilnojamojo turto registre kaip atsakovės nuosavybė. Ieškovas vertina, kad atsakovė, įregistruodama namą, pažeidė jo teisę į nuosavybę, nes taip ji iš esmės konstatavo, kad įgijo namą jį pastatydama. Ieškovas kreipėsi į teismą siekdamas atnaujinti proceso santuokos nutraukimo byloje ir padalyti namą, tačiau jo prašymas nebuvo patenkintas. Nesant objektyvios galimybės pasinaudoti proceso atnaujinimo institutu, įgyvendindamas teisę į teisminę gynybą ir nuosavybės neliečiamumą, ieškovas siekia ginčo teisenos tvarka pripažinti namą bendrąja daline nuosavybe.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Šiaulių apylinkės teismas 2022 m. birželio 9 d. sprendimu ieškinį atmetė.
5. Teismas nurodė, kad šalių santuoka buvo nutraukta jų bendru sutarimu Šiaulių apylinkės teismo sprendimu. Šiuo sprendimu buvo patvirtinta patikslinta sutartis dėl santuokos nutraukimo pasekmių, kurioje šalys padalijo santuokoje įgytą turtą, susitarė dėl prievolių kreditoriams vykdymo po santuokos nutraukimo, nurodė turtą, kuris yra asmeninė kiekvieno sutuoktinių nuosavybė. Patikslintoje sutartyje šalys nenurodė namo kaip santuokoje įgyto dalytino ar nedalytino vieno iš jų asmeninio turto. Sutartyje šalys patvirtino, kad neturi kito, joje nenurodyto, turto, dalytino nutraukiant santuoką, o namų apyvokos daiktus pasidalijo, kai pradėjo gyventi atskirai, neturi dėl to jokių pretenzijų viena kitai ir neturės ateityje.
6. Teismas pažymėjo, kad ieškovas, manydamas, jog santuokos nutraukimo byloje buvo padalytas ne visas turtas, pasinaudojo proceso atnaujinimo institutu, tačiau jo prašymas nebuvo patenkintas. Siekdamas neapriboti ieškovo teisės į teisminę gynybą, teismas priėmė nagrinėti atskiroje byloje ieškovo reikalavimą, susijusį su buvusių sutuoktinių bendru turto, tam, kad nustatytų, ar ginčo turtas nebuvo padalytas santuokos nutraukimo byloje dėl išskirtinės situacijos, kuri sudarytų pagrindą taikyti bendrosios taisyklės dėl turto padalijimo santuokos nutraukimo byloje išimtį. Ši aplinkybė gali būti nustatyta tik nagrinėjant bylą iš esmės. Nustačius, kad tokia išskirtinė situacija nesusiklostė, tai sudarytų savarankišką pagrindą ieškinį atmeti.
7. Teismas nurodė, kad namas egzistavo nutraukiant šalių santuoką. Ieškovo nurodyta aplinkybė, kad šalys nepadalijo namo santuokos nutraukimo metu dėl to, jog jis nebuvo įregistruotas viešame registre, nepatvirtina išskirtinės situacijos, dėl kurios santuokos nutraukimo byloje buvo padalytas ne visas sutuoktinių bendras turtas. Ieškovas naudojosi profesionalios teisininkės (advokatės) paslaugomis, teikė teismui

pradinę ir patikslintą sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių, kuriose kaip dalytiną turą nurodė ir namą, tačiau šis nebuvo aiškiai įvardytas galutinėje teismo patvirtintoje sutartyje. Šalių santuokos nutraukimo metu buvo susiformavusi kasacinio teismo praktika, kad nutraukiant santuoką dalijamas ir Nekilnojamojo turto registre neįregistruotas turtas, o ieškovas nepateikė pagrįstų argumentų, kodėl santuokos nutraukimo byloje nebuvo dalijamas neįregistruotas namas. Taigi, ieškovas neįrodė išskirtinių aplinkybių, dėl kurių buvo padalytas ne visas sutuoktinių bendras turtas. Ieškoviui neįrodžius šių aplinkybių, teismas vertino kaip teisiškai nereikšmingus jo pateiktus įrodymus, kad atsakovė 2020 m. gegužės 26 d. pareiškimu informavo ieškovo apie jo pirmumo teisę pirkti atsakovei priklausančią 1/2 dalį žemės sklypo ir namo; ieškovas 2020 m. birželio 3 d. sudarė elektros energijos pirkimo–pardavimo ir paslaugų teikimo sutartį ir atliko mokėjimus už elektros kabelio tiesimą; policija sprendė šalių konfliktus, susijusius su nebaigtu statyti namu. Kaip teisiškai nereikšmingas teismas vertino ir namo sukūrimo aplinkybes, taip pat tai, kieno lėšomis jis buvo sukurtas.

8. Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad Šiaulių apylinkės teisme buvo išnagrinėta byla Nr. e2-7313-772/2021, kurioje teismas patenkino atsakovės ieškinį ir išskeldino ieškovą su jam priklausančiu turto iš name esančių negyvenamųjų ir kitų patalpų, priklausančių atsakovei asmeninės nuosavybės teise. Teismas minėtoje byloje konstatavo, kad atsakovės ieškoviui siūstas pasiūlymas pirkti jai priklausančią žemės sklypo ir namo dalį nesukuria ieškoviui daiktinių teisių į namą. Nutraukdamas santuoką bendru sutarimu ir teikdamas teismui patvirtinti sutartį dėl jos nutraukimo padarinių, šioje sutartyje šalys turėjo išspręsti visus turinius klausimus, o to nepadariusios turi prisiminti ir iš to kylančias pasekmes, be kita ko, tai, kad, atsakovei įteisinus namą kaip savo asmeninę nuosavybę ir šį faktą išviešinus viešame registre, laikytina, jog ieškovas santuokos nutraukimo metu atsisakė bet kokių turinių teisių į šį turą. Teismas padarė išvadą, kad šalys nebegali pakeisti sutarties ir teismo sprendimo dalies dėl turto padalijimo; tokios pasekmės kyla ir dėl turto, kuris nebuvo nurodytas padalijimo metu.
9. Teismas nurodė, kad po santuokos nutraukimo nebaigto statyti namo būseną iš esmės nepakito, atsakovė tik atliko jo pagerinimus ir sumontavo langus. Todėl nėra pagrindo taikyti daiktinės teisės normas, reglamentuojančias asmenų, kaip bendrosios dalinės nuosavybės bendraturčių, santykius, susijusius su turto atidalijimu iš bendrosios dalinės nuosavybės.
10. Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovo apeliacinį skundą, 2022 m. lapkričio 23 d. nutartimi paliko nepakeistą Šiaulių apylinkės teismo 2022 m. birželio 9 d. sprendimą.
11. Vertindama ieškovo argumentus, kad, sprendžiant klausimą dėl namo pripažinimo šalių bendrąja daline nuosavybe, turi būti taikomos daiktinė, o ne šeimos teisės reglamentuojančios teisės normos, kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad namas egzistavo prieš nutraukiant šalių santuoką. Ieškovo nurodyta aplinkybė, kad namo sukūrimas yra siejamas su pažyma, kurios pagrindu jis buvo įregistruotas Nekilnojamojo turto registre, o ne jo statybos pradžia, prieštarauja teismų praktikai. Nuosavybės teisė atsiranda teisės aktuose nustatytais pagrindais, o atliekant daikto teisinę registraciją yra tik išviešinami nuosavybės teisės atsiradimo ir pasikeitimo juridiniai faktai. Nors ieškovas, siekdamas paneigti namo teisinę registraciją, apeliaciniame skunde ginčija pažymos teisėtumą, taip pabrėždamas situacijos išskirtinumą sprendžiant klausimą dėl santuokos nutraukimo byloje nepadalyto sutuoktinių turto, jis neįrodinėjo šios aplinkybės bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme, todėl kolegija nevertino jos pagrįstumo. Įvertinusi aptartas aplinkybes ir kasacinio teismo praktiką dėl daikto registracijos teisinės reikšmės bei neįregistruoto daikto įtraukimo į dalijamo sutuoktinių turto balansą, kolegija sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad sprendžiant dėl namo nuosavybės taikytinos šeimos teisės normos.
12. Kolegija nesutiko su ieškovo teiginiu, kad namo neįregistravimas viešame registre sudarė pagrindą nenurodyti jo kaip dalytino turto galutiniam sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių variante. Kolegija taip pat pažymėjo, kad ieškovo pozicija nėra nuosekli: jis teigė, kad sutartyje dėl santuokos nutraukimo pasekmių šalys buvo sutarusios dėl namo padalijimo, tačiau kartu įrodinėjo priežastį (neįregistravimą registre), kodėl namas nebuvo įtrauktas į sutuoktinių turto balansą. Ieškovo argumentą, kad sutartyje dėl santuokos nutraukimo pasekmių šalys nurodė, jog žemės sklypas ir ant jo esantys daiktai šalims priklauso po 1/2 dalį, paneigia teismo sprendimu patvirtintas galutinis sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių variantas, kuriame nurodyta, kad šalims atiteko po 1/2 žemės sklypo, ir kuriame šalys patvirtino neturinčios kito, sutartyje nenurodyto, dalytino turto. Šalims buvo žinoma apie nebaigtą statyti namą, tačiau šalys, atstovaujamos advokatės, neįtraukė jo į dalytino turto sąrašą dėl subjektyvių priežasčių.
13. Kolegija pažymėjo, kad pirmosios instancijos teismas šioje byloje nesprendė klausimo dėl nekilnojamojo turto padalijimo, o vertino, ar susiklostė išskirtinė situacija, dėl kurios santuokos nutraukimo byloje buvo padalytas ne visas sutuoktinių bendras turtas ir galėtų būti taikoma bendrosios taisyklės, kad santuokos nutraukimo padarinių klausimai turi būti sprendžiami santuokos nutraukimo byloje, išintis. Teismas įvertino visas aplinkybes, reikšmingas sprendžiant šį klausimą. Ieškoviui neįrodžius išskirtinės situacijos, dėl kurios santuokos nutraukimo byloje buvo padalytas ne visas turtas, kitos ieškovo įrodinės aplinkybės, kaip pagrįstai nurodė pirmosios instancijos teismas, nėra teisiškai reikšmingos.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

14. Kasaciniu skundu ieškovas prašo panaikinti Šiaulių apygardos teismo 2022 m. lapkričio 23 d. nutartį ir Šiaulių apylinkės teismo 2022 m. birželio 9 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – ieškinį patenkinti. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
  - 14.1. Pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 4.47 straipsnio 4 punktą, nuosavybės teisės gali būti įgyjamos pagaminant naują daiktą, o statyba – tai vienas iš nuosavybės objektų pagaminimo būdų. Namas, kaip atsakovei priklausančias objektas, buvo įregistruotas pažymos pagrindu. Ši pažyma – tai vienas iš pagrindų nuosavybei atsirasti konstatuojant, kad daiktas įgytas statybos būdu. Atsakovė, nurodžiusi, kad namas šalims priklauso po 1/2 dalį, ir pateikusi siūlymą ieškoviui, kaip bendraturčiui, pirkti jos dalį, o vėliau įregistravusi namą pažymos pagrindu kaip savo asmeninę nuosavybę, pažeidė ieškovo teisę į nuosavybę.
  - 14.2. Teismai, nurodę, kad šalių ginčas yra kildinamas iš šeimos teisinių santykių, netinkamai taikė materialiosios teisės normas. Namas įregistruotas registre praėjus beveik 2 metams nuo santuokos nutraukimo. Tarp šalių kilo ginčas, ar po santuokos nutraukimo šalims bendrosios dalinės nuosavybės teise priklausančiame žemės sklype atsiradęs namas yra atsakovės asmeninė ar šalių bendroji dalinė nuosavybė. Todėl nėra pagrindo konstatuoti, kad ginčui taikomos tik šeimos teisinius santykius reglamentuojančios normos.
  - 14.3. Atsakovė įregistravo namą viešame registre ne teismo sprendimo, kuriuo nutraukta šalių santuoka ir patvirtinta sutartis dėl santuokos nutraukimo pasekmių, o pažymos pagrindu. Taip konstatuota, kad šalims bendrosios dalinės nuosavybės teise priklausančiame žemės sklype, praėjus 2 metams nuo santuokos nutraukimo, statybos būdu sukurtas namas. Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos Vidurio Lietuvos statybos valstybinės priežiūros departamento (toliau – Inspekcija) rašte pažymėta, kad pažyma išduota pažeidžiant teisės aktų reikalavimus, nes Inspekcijai pateiktame žemės sklypo naudojimosi tvarkos nustatymo projekte nėra žemės sklypo bendraturčių parašų, projektas nepatvirtintas notaro ir neįregistruotas Nekilnojamojo turto registre. Šiuo metu teisme nagrinėjama kita civilinė byla, kurioje prašoma nustatyti šalių bendrosios nuosavybės teise valdomo ir nutraukiant santuoką padalyto žemės sklypo naudojimosi tvarką. Ieškovas, vadovaudamasis daiktinės teisės normomis, reikšia reikalavimą, kad namas, sukurtas statybos būdu po šalių santuokos nutraukimo šalims bendrosios dalinės nuosavybės teise priklausančiame žemės sklype, priklauso joms bendrosios dalinės nuosavybės teise.
  - 14.4. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai vadovavosi kasacinio teismo praktika dėl daikto įregistravimo teisinės reikšmės. Teismas pažymėjo, kad nuosavybės teisės įgyjimo pagrindas yra namo statymas teisės aktuose nustatyta tvarka, bet ne jo teisinė registracija, o analizuodamas nuosavybės atsiradimo pagrindus pripažino, kad namas buvo sukurtas statybos būdu. Tačiau jis iš esmės nevertino faktinių aplinkybių dėl namo sukūrimo (teismas nevertino, kad nepaisant to, jog namas egzistavo šalių santuokos nutraukimo

metu, atsakovė konstatavo, kad praėjus 2 metams nuo santuokos nutraukimo statybos būdu šalims bendrosios dalinės nuosavybės teise priklausančiame žemės sklype įgijo namą).

- 14.5. Teismas nepagrįstai nurodė, kad šalys, sudarydamos sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių, žinojo apie namo egzistavimą, o jo neįregistravimas viešame registre nelaikytinas išskirtine aplinkybe, sudarančia pagrindą spręsti dėl nepadalyto sutuoktinių turto padalijimo atskiroje byloje. Ieškovas reiškia reikalavinį dėl turto pripažinimo bendrąja daline nuosavybe neįregistravimo viešame registre pagrindu, o vadovaudamasis daiktinės teisės normomis, kad namas sukurtas statybos būdu abiejų šalių. Teikdamos sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių šalys buvo aiškiai nurodžiusios apie nebaigtą statyti namą, taigi, joms buvo žinoma ši aplinkybė, tačiau, pateikusias galutinę santuokos nutraukimo pasekmių sutarties redakciją, jos pašalino namą iš sutarties. Namą po santuokos nutraukimo viešame registre įregistruotas atsakovės vardu kaip daiktas, įgytas statybos būdu atsakovės asmeninės nuosavybės teise ne teismo sprendimo santuokos nutraukimo byloje, o pažymos pagrindu.
- 14.6. Santuokos nutraukimo byloje abi šalys buvo atstovaujamos tos pačios profesionalios teisininkės ir abi jos pateikė sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių, sutarties pradžioje nurodė, kad santuokoje įgytas namas priklauso joms po 1/2 dalį, o vėliau patikslintoje sutartyje pasidalijo tik žemės sklypą, kuriame yra namas. Tačiau šios aplinkybės nesuponuoja išvados, kad namas po santuokos nutraukimo atiteko atsakovei ir kad išviešiusi statybos faktą ji įgijo namą asmeninės nuosavybės teise. Ieškovas byloje įrodinėjo, kad, šalims padalijus lygiomis dalimis žemės sklypą, joms atiteko ir po 1/2 dalį jame esančio namo. Vien tai, kad atsakovė savo vardu įregistravo namą, nereiškia, kad atsakovė įgijo jį patatydama asmeninės nuosavybės teise šalims nutraukiant santuoką. Atsakovė po santuokos nutraukimo siūlė ieškoviui nupirkti jai priklausančią žemės sklypo ir namo dalį.
- 14.7. Ieškovas, išnaudojęs galimybes kitais būdais apginti savo teises, vadovaudamasis bendrosios dalinės nuosavybės teisės normomis, įrodinėja, kad nebaigtas statyti namas, esantis šalims bendrosios dalinės nuosavybės teise priklausančiame žemės sklype, priklauso joms lygiomis dalimis. Teismai, konstatavę, kad ieškovas neturi galimybės atskiroje byloje reikšti savarankiško reikalavimo dėl namo pripažinimo bendrąja nuosavybe, pažeidė teisės į teisminę gynybą ir nuosavybės neliečiamumo principus. Konstatavus, kad tik atsakovė asmeninės nuosavybės teise statybos būdu įgijo namą, kuris šalims nutraukiant santuoką nebuvo įtrauktas į dalytino turto sąrašą, pažeidžiami teisingumo, protingumo, sąžiningumo principai, tos pačios faktinės aplinkybės dėl santuokos nutraukimo metu dalytino turto vertinamos išimtinai vieno sutuoktinio naudai.
15. Atsakovė atsiliepinimu į kasacinį skundą prašo jį atmesti ir palikti nepakeistą Šiaulių apygardos teismo nutartį; priteisti atsakovei bylinėjimosi išlaidų atlyginimą; paskirti ieškoviui baudą už piktnaudžiavimą procesinėmis teisėmis, baudos dydį nustatant teismo nuožiūra. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 15.1. Pradinėje šalių sudarytoje santuokos nutraukimo pasekmių sutartyje buvo nurodyta, kad namas po santuokos nutraukimo atitenka atsakovei. Ši aplinkybė ir byloje pateikti įrodymai patvirtina atsakovės poziciją, kad namas buvo statomas iš jos asmeninių lėšų. Teismui atsisakius tvirtinti sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių, kurioje buvo išspręstas neįregistruoto namo likimas, šalys pašalino jį iš dalytino turto balanso, tačiau išsprendė jam statyti panaudotų statybinių medžiagų (kilnojamųjų daiktų) padalijimo klausimą. Paašikėjus, kad namas santuokos nutraukimo byloje gali būti dalijamas kaip jam pastatyti panaudotos statybinės medžiagos, šalys susitarė dėl jo taip pat, kaip dėl kito kilnojamojo turto, kurio nelaikė įgytu bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės teise ir laikė nedalytinu, – jos aptarė tai žodžiu ir neįvardijo jo sutartyje. Tai paneigia ieškovo teiginį, kad santuokos nutraukimo byloje buvo padalytas ne visas turtas. Pats ieškovas kitoje po santuokos nutraukimo iškeltaje byloje, kurioje tarp šalių buvo kilęs ginčas dėl ieškovo skolos atsakovei pagal jungtinės veiklos sutartį priteisimo, laikėsi pozicijos, kad visas bendrosios jungtinės nuosavybės teise šalims priklausęs turtas padalytas nutraukiant santuoką. Aplinkybė, kad šalys neturi kito dalytino turto, jos pabrėžė ir sutartyje dėl santuokos nutraukimo pasekmių. Tai reiškia, kad kilnojamas turtas, kuris nėra įvardytas šioje sutartyje, šalių susitarimu nelaikomas jų bendrąja jungtine nuosavybe. Kadangi namas buvo statomas iš atsakovės asmeninių lėšų, jis yra jos asmeninė nuosavybė. Ieškoviui buvo kompensuota už jo įdėtą darbą gerinant namą – po santuokos nutraukimo jam teko daugiau santuokoje įgyto turto.
- 15.2. Namą, kaip nekilnojamas daiktas, buvo sukurtas šalims esant santuokoje. Santuokos nutraukimo metu šalys išsprendė namo teisinį likimą sutardamos, kad jis laikytinas asmenine atsakovės nuosavybe, o praėjus 2 metams nuo santuokos nutraukimo šis faktas buvo tik išviešintas registre. Nuosavybės teisė į naują daiktą atsiranda jį pagaminus, o ne įregistravus. Pažyma – tai administracinis aktas, kurio pagrindu statinys gali būti įregistruotas Nekilnojamojo turto registre, bet ne nuosavybės atsiradimo pagrindas. Pats ieškovas, teikdamas prašymą atnaujinti procesą santuokos nutraukimo byloje, teigė, kad namas turėjo būti padalytas šioje byloje, ir pripažino, jog jis buvo sukurtas šalims esant santuokoje. Ieškovo teiginiai apie nuosavybės sukūrimą pažymos pagrindu praėjus 2 metams nuo santuokos nutraukimo yra klaidingi. Ieškovas kasacinį skundą grindžia aplinkybe, kad pažyma yra išduota galimai neteisėtai, tačiau pažymos teisėtumas yra vertinamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatyme nustatyta tvarka. Ieškovas kėlė kitoje byloje klausimą dėl pažymos teisėtumo, tačiau teismas priėmė jam nepalankų sprendimą, todėl jis neleistinai pakartotinai kelia klausimą dėl jos teisėtumo šioje byloje.
- 15.3. Ieškovas, viena vertus, teigia, kad klausimas dėl namo teisinio statuso turi būti sprendžiamas vadovaujantis bendrąja dalinę nuosavybę reglamentuojančiomis nuostatomis, nes namas tariamai sukurtas po santuokos nutraukimo šalims priklausančiame žemės sklype. Kita vertus, ieškovas teigia, kad namas turėtų būti dalijamas kaip santuokos metu įgytas turtas, kuris dėl išskirtinių aplinkybių nebuvo padalytas santuokos nutraukimo byloje. Šie argumentai prieštarauja vienas kitam ir rodo, kad ieškovas siekia interpretuoti faktines aplinkybes jam palankiu būdu.
- 15.4. Naikinamasis terminas proceso atnaujinimui šalių santuokos nutraukimo byloje inicijuoti nėra pasibaigęs, ieškovas įgyvendino savo teisę pasinaudoti šiuo institutu, tačiau teismai priėmė jam nepalankų sprendimą. Taigi, šiuo atveju nėra pirmosios kasacinio teismo praktikoje išskirtos sąlygos, su kuria yra siejama galimybė padalyti sutuoktinių turtą atskiroje byloje, t. y. nėra nustatyta, kad nėra objektyvios galimybės pasinaudoti proceso atnaujinimo institutu dėl naikinamojo termino. Be to, nėra tenkinama ir antroji kasacinio teismo išskirta sąlyga, kad turtas tarp buvusių sutuoktinių nebuvo padalytas dėl išskirtinės susiklosčiusios situacijos. Tai, kad namas egzistavo santuokos nutraukimo metu, nėra naujai paašikėjusi aplinkybė, nes ji buvo žinoma šalims. Pažyma buvo išduota praėjus 2 metams nuo santuokos nutraukimo, todėl jos išdavimas negali būti laikomas išskirtine aplinkybe, egzistavusia santuokos nutraukimo metu. Nors abi šalys santuokos nutraukimo byloje naudojosi tos pačios advokatės paslaugomis, tai nereiškia, kad ieškovas negalėjo su ja konsultuotis. Teismui atsisakius tvirtinti pirmąją šalių pasirašytą sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių, šalys, vykdydamos tolesnes derybas, turėjo aptarti ir klausimą dėl namo teisinio statuso.
- 15.5. Galimybė spręsti dėl santuokos metu įgyto ir santuokos nutraukimo byloje nepadalyto turto padalijimo pagal bendrosios nuosavybės teisės normas negali būti labiau prieinama nei proceso atnaujinimo institutas. Sutartyje dėl santuokos nutraukimo paprastai yra išsprendžiami klausimai, kurie privalo būti išspręsti raštu, tačiau įstatymuose nėra draudžiama tam tikrus klausimus išspręsti žodžiu. Nutraukiant santuoką supaprastinto proceso tvarka, visi raštu neaptarti susitarimai yra žinomi tik šalims, nes jie neprivalo būti atskleisti teismui. Todėl sprendžiant pavienio turto perdalijimo klausimus įsiteisėjus sprendimui dėl santuokos nutraukimo gali būti pažeistas šalių interesų balansas.
- 15.6. Ieškoviui skirtina bauda už piktnaudžiavimą procesinėmis teisėmis. Ieškovas visą laiką sąmoningai ir sistemingai veikia prieš teisingą ir greitą bylos išnagrinėjimą, bando savanaudiškai manipuluoti teise, bet kokia kaina siekdamas sau palankaus sprendimo. Toks jo elgesys yra tyčinis ir nesąžiningas.

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl santuokos nutraukimo byloje nepadalyto buvusių sutuoktinių nekilnojamojo turto padalijimo atskiroje byloje

16. Santuokos sudarymas nulemia sutuoktinių tarpusavio turinių ir asmeninių neturtinių santykių atsiradimą ir, be kita ko, gali pakeisti sutuoktinių turto teisinį režimą. Tuo atveju, jeigu sutuoktiniai nėra sudarę vedybų sutarties, jų atžvilgiu yra taikomas įstatyme nustatytas sutuoktinių turto teisinis režimas, kurio turinys yra atskleistas [CK 3.87–3.100 straipsniuose](#). Jo esmė yra ta, kad visas turtas, sutuoktinių įgytas po santuokos sudarymo, išskyrus įstatyme nustatytas išimtis, yra laikomas jų bendrąja jungtine nuosavybe ir išsaugo tokį statusą iki tol, kol nėra padalijamas arba kol bendrosios jungtinės nuosavybės teisė nesibaigia kitokiu būdu ([CK 3.87 straipsnio 1 ir 2 dalys](#)). Toks teisinis reglamentavimas skirtas prioritetiškai ginti įstatymo nustatyta tvarka sukūrusių šeimą asmenų lygiateisiškumą ir suteikti sutuoktiniams jų turinių interesų apsaugą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-332/2006). Vadovaujantis [CK 6.100 straipsniu](#) 4 punktu, vienas iš bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės teisės pasibaigimo pagrindų – tai santuokos nutraukimas.
17. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 385 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad teismas, priimdamas sprendimą nutraukti santuoką, privalo išspręsti pareikštu reikalavimu dėl vaikų išlaikymo, jų gyvenamosios vietos, dalyvavimo juos auklėiant ir nepilnamečių vaikų bendravimo su skyrium gyvenančiu tėvu (motina) tvarkos nustatymo, vieno sutuoktinio išlaikymo ir turto padalijimo, žalos atlyginimo, jeigu šis reikalavimas pareikštas, klausimus. Taigi, nutraukdamas šalių santuoką, teismas turi išspręsti visus klausimus dėl buvusių sutuoktinių tarpusavio turinių ir neturtinių santykių, įskaitant ir klausimus dėl sutuoktinių bendro turto padalijimo. Šie klausimai turi būti išspręsti nutraukiant šalių santuoką nepriklausomai nuo to, kokiu pagrindu (abiejų sutuoktinių bendru sutikimu, vieno sutuoktinio prašymu ar dėl sutuoktinio kaltės) ji yra nutraukiama ([CK 3.53 straipsnio](#) 3 dalis, 3.59 straipsnis ir 3.62 straipsnio 3 dalis).
18. Kasacinio teismo praktikoje šiuo aspektu yra laikomasi nuoseklios pozicijos, kad santuokos nutraukimo padarinių klausimai turi būti sprendžiami toje pačioje byloje kaip ir santuokos nutraukimas ir tik išimtiniais atvejais galimas tokiu reikalavimu sprendimas atskiroje byloje. Tokia pozicija yra grindžiama nuostata, kad tik visus klausimus sprendžiant kompleksiskai galima tinkamai išsiaiškinti ir nuspręsti dėl visu santuokos nutraukimo padarinių, nes šiu klausimų sprendimas dažnai tarpusavyje glaudžiai susijęs, pavyzdžiui, išlaikymo vaikui priteisimas turtu ([CK 3.196 straipsnio 1 dalies 3 punktas](#)) gali turėti įtakos sprendžiant dėl turto padalijimo tarp buvusių sutuoktinių. I santuokos nutraukimo padarinių apimtį patenka ir sutuoktinių dalyvavimo auklėiant vaikus bei nepilnamečių vaikų bendravimo su skyrium gyvenančiais tėvais tvarkos nustatymo klausimai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-141-378/2017, 15 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika).
19. Nurodyta taisyklė, kad santuokos nutraukimo byloje turi būti išspręsti visi santuokos nutraukimo padarinių klausimai, reiškia ne tik tai, kad teismas, nutraukdamas šalių santuoką, turi išspręsti visus [CPK 385 straipsnio 1 dalyje](#) išvardytus klausimus, tačiau taip pat ir tai, kad šioje byloje turi būti padalytas visas buvusių sutuoktinių bendras turtas. Teismo sprendimas padalyti konkretų sutuoktinių bendrą turtą reiškia konstatavimą, kad daugiau bendro turto sutuoktiniai nebeturi, todėl jie nebegalės pareikšti naujo ieškinio dėl kito turto padalijimo kaip bendrosios jungtinės nuosavybės. Pagal bendrą taisyklę toks teismo sprendimas turto padalijimo klausimu yra galutinis ir įgyja *res judicata* (teismo galutinai išspręstas klausimas) galia. Todėl tiek šalys, tiek teismas turi siekti, kad visi turiniai sutuoktinių klausimai būtų išspręsti santuokos nutraukimo byloje (pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-95-403/2018, 27 punktas).
20. Kita vertus, nors visi klausimai dėl buvusių sutuoktinių turto padalijimo turi būti išspręsti santuokos nutraukimo byloje, gali susiklostyti situacija, kai dėl įvairių aplinkybių santuokos nutraukimo byloje yra padalijamas ne visas sutuoktiniams bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausęs turtas. Paašikėjus, kad santuokos nutraukimo byloje buvo padalytas ne visas bendras turtas, taip manantis buvęs sutuoktinis turi teisę įstatymų nustatyta tvarka pasinaudoti proceso atnaujinimo institutu inicijuodamas bylos dėl santuokos nutraukimo proceso atnaujinimą [CPK 366 straipsnio 1 dalyje](#) nustatytais proceso atnaujinimo pagrindais, nes proceso atnaujinimo tikslas – išvengti teisiniu galimu neteisėto teismo sprendimo (nutarties) padarinių ir taip įvykdyti teisingumą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-4-916/2019, 23 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika). Vis dėlto šio civilinio proceso teisės instituto taikymas ne visada gali užtikrinti asmeniui veiksmingą jo galimą pareižtų teisių gynybą susiklosčius nurodytoms aplinkybėms.
21. Pagal [CPK](#) išdėstytą reglamentavimą, proceso atnaujinimas civilinėje byloje yra galimas tik išimtiniais atvejais, todėl, siekdamas įgyvendinti šią procesinę teisę, asmuo turi įrodyti konkretų įstatyme nustatytą proceso atnaujinimo pagrindą ([CPK 365 straipsnio](#) 1 dalis, 366 straipsnis). Asmens galimybė inicijuoti proceso užbaigtoje byloje atnaujinimą riboja ir [CPK 368 straipsnio](#) nuostatos, kuriose nurodytas prašymo atnaujinti procesą pateikimo terminas ir įvardytas naikinamasis terminas, kuriam pasibaigus nebegali būti tenkinamas prašymas atnaujinti procesą konkrečioje byloje. Tokios įstatymo nuostatos suponuoja išvadą, kad, pirma, sutuoktiniams, nutraukusiems santuoką ir neišsprendusiems visų su santuokiniu turtu susijusių klausimų, yra galimybė juos išspręsti atnaujinus procesą santuokos nutraukimo byloje; antra, tokios galimybės realus įgyvendinimas yra apribojamas civilinio proceso atnaujinimui keliamu reikalavimu. Tokiu atveju gali susiklostyti situacija, kai sutuoktinių (ar vieno iš jų) turtinė teisė liks neapginta, bus pažeisti teisės į teisminę gynybą ([CPK 5 straipsnis](#)), nuosavybės neliečiamumo (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnis), teisingumo, protingumo, sąžiningumo principai ([CK 1.5 straipsnis](#)) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-369/2011).
22. Atsižvelgdamas į nurodytas aplinkybes, kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad tuo atveju, kai dėl išskirtinės susiklosčiusios situacijos santuokos nutraukimo byloje buvo padalytas ne visas bendras sutuoktinių turtas, (buvę) sutuoktiniai (vienas jų) turi galimybę šį (bendro turto dalybų) klausimą išspręsti santuokos nutraukimo byloje pasinaudodami proceso atnaujinimo institutu, tačiau tuo atveju, jeigu dėl naikinamojo termino, per kurį galima paduoti prašymą dėl proceso atnaujinimo, pabaigos nebėra objektyvios galimybės pasinaudoti proceso atnaujinimo institutu ir dėl to gali būti pažeista asmens teisė į teisminę gynybą ir nuosavybės neliečiamumą, (buvę) sutuoktiniai (vienas jų) turi teisę pareikšti reikalavimą, susijusį su bendru turtu, atskiroje, ne santuokos nutraukimo, byloje. Tokie atvejai yra bendrosios taisyklė, kad visi turiniai sutuoktinių klausimai turi būti išspręsti santuokos nutraukimo byloje, išimtis ir tokiomis situacijomis negali būti piktnaudžiaujama, kai santuokos nutraukimo byloje sutuoktiniai (vienas jų), siekdami tam tikrų, galbūt nesąžiningų, tikslų, sąmoningai nenurodo viso bendro dalytino turto (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-489-687/2018, 26–27 punktai). Taigi, kai santuokos nutraukimo byloje buvo padalytas ne visas sutuoktinių turtas, visų pirma, turi būti vertinama galimybė šį klausimą išspręsti pasinaudojant proceso santuokos nutraukimo byloje atnaujinimo institutu, o tuo atveju, jei dėl objektyvių priežasčių šios galimybės nėra įmanoma realizuoti, turto padalijimo klausimas gali būti sprendžiamas atskiroje byloje.
23. Kasacinio teismo praktikoje yra išaiškinta, kad išskirtinė situacija, dėl kurios santuokos nutraukimo byloje buvo padalytas ne visas

sutuoktinių bendras turtas ir dėl kurios galėtų būti taikoma bendrosios taisyklės, kad santuokos nutraukimo padarinių klausimai turi būti sprendžiami santuokos nutraukimo byloje, išimtis, yra vertinamojo pobūdžio, todėl dėl tokios situacijos svarbos ir išskirtinumo teismas turėtų spręsti kiekvienoje konkrečioje byloje atskirai. Sprendžiant šį klausimą, be kita ko, svarbu nustatyti ir įvertinti tokias aplinkybes: ar nutraukiant santuoką turtas, kurį prašoma padalyti ne santuokos nutraukimo byloje, egzistavo; ar sutuoktinis, prašantis šį turtą padalyti, žinojo (galėjo, turėjo žinoti) apie šio turto egzistavimo faktą; priežastis, dėl kurių nurodytas turtas santuokos nutraukimo byloje nebuvo įtrauktas į bendro dalytino turto sąrašą, taip pat kitas aplinkybes. Nenustačius šių aplinkybių negalima daryti išvados dėl susiklosčiusios situacijos išskirtinumo ir bendrosios taisyklės išimties taikymo. Bylos nagrinėjimo metu teismui nustatius, kad tokia išskirtinė situacija nesusiklostė, tai sudarytų savarankišką pagrindą ieškinį atmesti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-489-687/2018, 30–32, 34 punktai).

24. Sprendžiant klausimą, ar konkrečiu atveju egzistuoja pagrindas taikyti išimtį iš bendrosios taisyklės dėl buvusių sutuoktinių turto pasidalijimo santuokos nutraukimo byloje, be pirmiau nurodytų aplinkybių, turi būti atsižvelgiama į proceso šalių pareigas, taip pat teismams priskirtus įgaliojimus. Sutuoktiniai santuokos nutraukimo byloje turi įstatymo jiems nustatytą pareigą nurodyti duomenis apie visą jiems priklausančią ir dalijamą bendrą turtą (kiekį ir vertę) ([CPK 178 straipsnis](#), 382 straipsnio 4 punktas). Tuo tarpu teismas, prieš tvirtindamas tokią sutartį, turi pareigą ne tik patikrinti, ar sutartyje sutuoktiniai aptarė visus klausimus, kurie pagal [CK 3.53 straipsnio](#) 3 dalį turi būti aptarti, bet ir įvertinti, ar sutarties sąlygos neprieštaruja viešajai tvarkai, ar iš esmės nepažeidžia sutuoktinių nepilnamečių vaikų ar vieno sutuoktinio teisių ir teisėtų interesų. Tam, kad būtų išvengta minėtų situacijų, kai ne visas sutuoktinių turtas yra padalijamas santuokos nutraukimo byloje, teismas turi taip organizuoti procesą, kad nesudarytų kliūčių padalyti visą sutuoktinių turtą šioje byloje: jis turi šalims išaiškinti, kad įsiteisėjęs teismo sprendimas, kuriuo padalytas turtas, užkirs kelią reikšti tapatų reikalavimą ateityje ir reikš, kad sutuoktiniai kito bendro dalytino turto neturi (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-4-916/2019, 28 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika).
25. Pažymėtina, kad nors buvusių sutuoktinių galimybė išspręsti klausimą dėl santuokos nutraukimo byloje nepadalyto turto atskiroje byloje yra pripažįstama išimtinė ir taikoma tik tuo atveju, kai yra nustatomos išskirtinės aplinkybės, nulėmusios šios situacijos atsiradimą, vis dėlto šios aplinkybės negali būti vertinamos itin formaliai, neatsižvelgiant į susiklosčiusių santykių kontekstą, esmę ir turinį. Asmens, pareiškusio ieškinį teisme, teisės turi būti ginamos ne formaliai, o realiai ir veiksmingai (pvz., Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 3 d. nutarimas byloje Nr. 7/04-8/04). Todėl teismui nustatius, kad situacija, kai ne visas buvusių sutuoktinių bendras turtas buvo padalintas santuokos nutraukimo byloje, susiklostė ne dėl šalių piktnaudžiavimo, nerūpestingumo, siekio šį turtą nuslėpti ir pan., o dėl jų sąžiningo suklydimo, santuokos nutraukimo byla nagrinėjusio teismo nepakankamo rūpestingumo išaiškinant šalims sprendimo dėl santuokos nutraukimo įsiteisėjimo padarinius, šio sprendimo *res judicata* galią ir pan., tokia situacija galimai pažeidžia sutuoktinių ar vieno iš jų teises, tokios aplinkybės konkrečiu atveju gali būti pripažintos išskirtinėmis ir sudarančiomis pagrindą išspręsti klausimą dėl šio turto padalijimo atskiroje byloje tuo atveju, jei turto padalijimu suinteresuotam asmeniui neliko galimybės spręsti šį klausimą pasinaudojant proceso atnaujinimo institutu.
26. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į tai, kad santuokos nutraukimas – tai bendrosios jungtinės nuosavybės pasibaigimo pagrindas ([CK 3.100 straipsnio](#) 4 punktas), todėl nepaisant to, kad santuokos nutraukimo byloje nebuvo išspręstas klausimas dėl konkretaus santuokoje įgyto turto padalijimo, buvusių sutuoktinių sieję bendrosios jungtinės nuosavybės teisiniai santykiai šio turto atžvilgiu pasibaigia. Aplinkybė, kad santuokos nutraukimo byloje nebuvo išspręstas klausimas dėl tam tikro santuokoje įgyto turto padalijimo, nepaneigia vieno iš sutuoktinių nuosavybės teisės į santuokos metu įgytą šio turto dalį ir, priešingai, nesukuria kitam sutuoktiniui teisės į visą nepadalytą turtą. Kasacinio teismo praktikoje yra išaiškinta, kad tais atvejais, kai sutuoktiniais bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausančias turtas nepadalijamas santuokos nutraukimo byloje, nutraukus santuoką, jis valdomas bendrosios dalinės nuosavybės teise, o buvę sutuoktiniai yra laikomi bendrosios dalinės nuosavybės dalyviais ([CK 4.72, 4.73 straipsniai](#)) ir bendrosios dalinės nuosavybės teisės objektą valdo, juo naudojasi ir disponuoja bendru sutarimu ([CK 4.75 straipsnio](#) 1 dalis). Taigi, nors, nutraukus santuoką, bendroji jungtinė nuosavybė pasibaigia, bet, turto nepadalinus, buvę sutuoktiniai nenustoja būti jo bendraturčiais, kurių bendrosios dalinės nuosavybės dalys nėra nustatytos; o jų turtiniam teisiniams santykiams taikytinos ne šeimos, bet daiktinės teisės normos ([CK 4.72–4.92 straipsniai](#)) (pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-280-916/2015; 2015 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-695-219/2015).
27. Pirmiau nurodyta taisyklė dėl buvusių sutuoktinių turto, nepadalyto santuokos nutraukimo byloje, tapimo jų bendrosios dalinės nuosavybės objektu taikytina ir tuo atveju, kai nepadalytas turtas – tai teisėtai statomas nekilnojamojo turto objektas, kuris santuokos nutraukimo metu teisės aktuose nustatyta tvarka nebuvo suformuotas ir (ar) įregistruotas viešame registre. [CK 4.47 straipsnio](#) 1 punkte yra nustatyta, kad nuosavybės teisė gali būti įgyjama pagaminant naują daiktą, taigi, įstatyme nuosavybės teisės atsiradimas yra siejamas su daikto sukūrimu, o ne su šios aplinkybės išvėšinimu. Ši aplinkybė ne kartą yra pabrėžta ir kasacinio teismo praktikoje. Antai kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad namo statymas statybos procese teisės aktų nustatyta tvarka, o ne jo teisinė registracija, yra nuosavybės teisės įgyjimo pagrindas. Statinio neįregistravimas registre nepaneigia asmens turinų nuosavybės teisių į jį. Atlikiant teisinę nekilnojamojo daikto registraciją yra tik įregistruojami nuosavybės į nekilnojamąjį daiktą atsiradimo (pasikeitimo, pasibaigimo) juridiniai faktai, kurie susiformavo įstatyme nustatytais pagrindais (sandorių, administracinių aktų ir kt.) (pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-186-248/2019, 31 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika). Todėl, sutuoktiniais teisėtai įgyjus (pastačius) nekilnojamąjį turtą santuokoje, aplinkybė, kad jis nėra suformuotas ir (ar) įregistruotas, savaime nepakeičia šio turto kaip bendrosios jungtinės, o po santuokos nutraukimo – bendrosios dalinės buvusių sutuoktinių nuosavybės statuso.
28. Nagrinėjamu atveju byloje nustatyta, kad ginčo namas, dėl kurio padalijimo ieškovas reiškia reikalavimus, buvo įgytas (pastatytas) tuo metu, kai šalys gyveno santuokoje, ir jo būseną po šalių santuokos nutraukimo iš esmės nėra pakitusi – namas nėra baigtas statyti, atsakovė tik sumontavo jame langus. Taigi, šis nekilnojamojo turto objektas buvo sukurtas šalims gyvenant santuokoje, tuo metu, kai jų turtui buvo taikomas įstatyme nustatytas bendrosios jungtinės nuosavybės teisinis režimas. Byloje taip pat nustatyta, kad šalys, siekdamos nutraukti jų sudarytą santuoką bendru sutarimu, pradinėse sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių redakcijose buvo išsprendusios klausimą dėl ginčo namo padalijimo, tačiau vėliau šis turtas buvo pašalintas iš sutartyje nurodyto dalytino turto sąrašo teismui nustatius šalims terminą sutarties trūkumams pašalinti. Šalių santuokos nutraukimo byla nagrinėjęs teismas nurodė, kad tuo atveju, jeigu nebaigtas statyti namas nėra įteisintas teisės aktuose nustatyta tvarka, santuokos nutraukimo byloje gali būti dalijamas ne namas, bet tik kilnojamas turtas – statybai panaudotos medžiagos ir atliktų statybos darbų vertė. Todėl galutinėje sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių redakcijoje šalys lygiomis dalimis (po 1/2) padalijo žemės sklypą, kuriame yra ginčo namas, tačiau neišsprendė klausimo dėl namo padalijimo. Nepaisydama to, atsakovė vėliau išduotos Inspekcijos pažymos pagrindu įregistravo namą Nekilnojamojo turto registre kaip savo asmeninę nuosavybę ir, kaip šio turto savininkė, teismo tvarka iškeldino ieškovą iš name esančių patalpų. Ieškovo prašymas atnaujinti procesą santuokos nutraukimo byloje ir padalyti atsakovės vardu įregistruotą turtą nebuvo patenkintas.
29. Nurodytos aplinkybės, teisėjų kolegijos vertinimu, atitinka anksčiau šioje nutartyje aptartas sąlygas, sudarančias pagrindą išspręsti klausimą dėl buvusių sutuoktinių santuokoje įgyto turto padalijimo atskiroje byloje. Viena vertus, nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad ginčo namas nebuvo padalintas santuokos nutraukimo byloje ne dėl to, kad šalys siekė nuslėpti aplinkybes, jog laikotarpiu, kai jos buvo sudariusios santuoką, buvo pastatytas šis namas, kuris santuokos nutraukimo metu nebuvo įregistruotas viešame registre. Šis turtas nebuvo įtrauktas į teismo patvirtintą sutartį dėl santuokos nutraukimo teisinių pasekmių teismui nurodžius, kad teisės aktuose nustatyta tvarka neįteisintas namas negali būti dalijamas kaip nekilnojamojo turto objektas. Byloje nėra nustatyta, kad šalys, neįtraukdamos namo į dalytino turto sąrašą, siekė piktnaudžiauti procesinėmis teisėmis ir samoningai vengė išspręsti šį klausimą. Kita vertus, byloje nustatyta, kad bendri abiejų šalių veiksmams santuokos nutraukimo byloje (sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių, kurioje nėra nurodytas namas, pateikimas teismui) sukūrė šalims iš esmės skirtingas teises pasekmes. Šalims neišsprendus klausimo dėl nebaigto statyti ir neįregistruoto namo padalijimo santuokos nutraukimo

byloje, šis santuokoje įgytas turtas atsakovės buvo įregistruotas jos vardu ir yra pripažįstamas jos asmenine nuosavybe. Taip atsakovei buvo sukurta galimybė kaip asmeninės nuosavybės teisės objektą įgyti visą namą, o ieškovo nuosavybės teisė į jam tenkančią šio turto dalį buvo paneigta.

30. Situacija, kai vienas iš buvusių sutuoktinių įgyja asmeninės nuosavybės teise santuokos nutraukimo byloje nepadalytą bendrosios jungtinės nuosavybės teisės objektą vien dėl to, kad jis anksčiau nei kitas bendraturtis ėmėsi iniciatyvos dėl šio turto įregistravimo viešame registre ir, nepaisydamas kito bendraturčio interesų, įregistruoja jį savo vardu, negali būti vertinama kaip sąžininga ir objektyviai pateisinama. Vieno iš bendraturtių vienašališkai atlikti turto registracijos veiksmai patys savaime negali paneigti kito bendraturčio nuosavybės teisės į šį turtą. Tokia situacija akivaizdžiai prieštarauja šioje nutartyje aptartam teisiniam reglamentavimui dėl sutuoktinių bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausiusio turto padalijimo, pažeidžia nuosavybės neliečiamumo ir sutuoktinių lygiateisiškumo principus. Aptariama situacija nedera ir su pačių šalių anksčiau atliktais veiksmais.
31. Kaip minėta, nors nutraukdamos santuoką šalys nepadalijo ginčo namo, tačiau jos išsprendė klausimą dėl žemės sklypo, kuriame yra šis namas, padalijimo, nustatydamos, kad kiekvienai iš jų priklauso po 1/2 dalį šio turto. [CK 4.40](#) straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad žemės sklypo savininkui nuosavybės teise priklauso viršutinis žemės sklypo sluoksnis, ant žemės sklypo esantys statiniai bei jų priklausiniai, kiti nekilnojamieji daiktai, jeigu įstatyme ar sutartyje nenustatyta kitaip. Nagrinėjamu atveju byloje nėra nustatyta, kad ieškovas ir atsakovė būtų susitare dėl kitokios, nei nustatyta [CK 4.40](#) straipsnio 1 dalyje, jiems bendrosios dalinės nuosavybės teise priklausančiame žemės sklype esančių nekilnojamųjų daiktų padalijimo, tvarkos. Todėl šalys, santuokos nutraukimo byloje lygiomis dalimis padalijusios žemės sklypą, sudarė papildomas prielaidas vertinti, kad jame esantis namas priklauso joms bendrosios dalinės nuosavybės teise. Tačiau šis klausimas būtų nagrinėjusių teismų nepagrįstai nebuvo išspręstas.

Dėl bylos procesinės baigties

32. Teisėjų kolegija, remdamasi išdėstytais argumentais, konstatuoja, kad būtų išnagrinėję teismai netinkamai aiškino ir taikė teisės aktų nuostatas, reglamentuojančias buvusių sutuoktinių bendro turto padalijimą ir bendrosios jungtinės nuosavybės pasibaigimą, todėl padarė nepagrįstą išvadą, kad ieškovo reikalavimas dėl namo padalijimo negali būti nagrinėjamas atskiroje byloje. Paprastai tokie klausimai turi būti išspręsti taikant proceso atnaujinimo institutą, tačiau išimtiniais atvejais, koks susiklostė nagrinėjamoje byloje, tai turi būti išspręsta atskiroje byloje. Nepagrįstai pripažinęs, kad ieškovas neturi teisės reikšti reikalavimus dėl santuokoje įgyto (pastatyto) namo padalijimo, pirmosios instancijos teismas neišnaginėjo šių reikalavimų iš esmės ir neįvertino šiam klausimui išspręsti reikšmingų aplinkybių (teismas nevertino, kaip šalys siekė įgyti namą – ar kaip bendrąją jungtinę ar kaip asmeninę vienos iš jų nuosavybę, koks buvo šalių indėlis statant namą, jį pagerinant, prižiūrint, kokios šio turto dalys tenka kiekvienai iš jų ir pan.). Apeliacinės instancijos teismas, išnagrinėjęs ieškovo apeliacinį skundą, neištaisė šių bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme trūkumų, tačiau paliko priimtą sprendimą nepakeistą. Todėl ieškovo pareikšti reikalavimai nebuvo išnagrinėti iš esmės. Kasacinis teismas sprendžia tik teisės klausimus, ir nagrinėdamas bylą, nenustato faktinių aplinkybių ([CPK 353 straipsnio](#) 1 dalis), todėl nurodyti teismų procesinių sprendimų trūkumai negali būti ištaisyti kasaciniame teisme. Atsižvelgiant į tai, būtų išnagrinėjusių teismų priimti procesiniai sprendimai naikinami ir byla perduodama nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui ([CPK 359 straipsnio](#) 1 dalies 5 punktas, 360 straipsnis).

Dėl prašymo skirti baudą už piktnaudžiavimą procesinėmis teisėmis, bylinėjimosi išlaidų atlyginimo

33. Atsakovė atsiliepime į kasacinį skundą prašo skirti ieškovui baudą už piktnaudžiavimą procesinėmis teisėmis. Grįsdama šį prašymą atsakovė nurodo, kad ieškovas viso bylos nagrinėjimo metu sąmoningai veikė ir veikia prieš teisingą ir greitą bylos išnagrinėjimą, bando savanaudiškai manipuluoti teise, bet kokia kaina siekdamas sau palankaus sprendimo.
34. [CPK 95 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad dalyvaujantis byloje asmuo, kuris nesąžiningai pareiškė nepagrįstą ieškinį (apeliacinį ar kasacinį skundą, prašymą atnaujinti procesą, pateikė kita procesinį dokumentą) arba sąmoningai veikė prieš teisingą ir greitą bylos išnagrinėjimą ir išsprendimą, gali būti teismo įpareigotas atlyginti kitam dalyvaujančiam byloje asmeniui šio patirtus nuostolius. [CPK 95](#) straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad teismas, nustatęs šio straipsnio 1 dalyje nustatytus piktnaudžiavimo atvejus, gali paskirti dalyvaujančiam byloje asmeniui iki penkių tūkstančių eurų baudą, iki 50 procentų iš šios baudos gali būti skiriama kitam dalyvaujančiam byloje asmeniui.
35. Kasacinio teismo praktikoje dėl [CPK 95](#) straipsnio yra išaiškinta, kad piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis yra teisės pažeidimas, t. y. civilinio proceso teisės tiesiogiai draudžiamas elgesys, už kuri nustatyta galimybė taikyti teisine atsakomybe pagal [CPK 95](#) straipsnį. Ne kiekvienas pareigos sąžiningai naudotis procesinėmis teisėmis nesilaikymo atvejis savaime reiškia teisės pažeidimą, galinti sukelti teisinės atsakomybės priemonių, nustatytų [CPK 95](#) straipsnyje, taikymą. Kitaip tariant, ne kiekvienu atveju pareigos sąžiningai naudotis procesinėmis teisėmis nepaisymas laikytinas teisės pažeidimu, tam tikrais atvejais jis gali būti įvertintas kaip netinkamas subjektinės teisės įgyvendinimas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-404-969/2017, 63 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika). Pagal formuojama kasacinio teismo praktika, įstatyme nustatytos teisės įgyvendinimas gali būti laikomas piktnaudžiavimu tik išimtiniais atvejais, kai tokia teise akivaizdžiai naudojasi ne pagal jos paskirtį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-3-695/2017, 65 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika).
36. Nagrinėjamu atveju atsakovė, atsiliepime į kasacinį skundą formuluodama prašymą taikyti ieškovui baudą už piktnaudžiavimą procesinėmis teisėmis, nenurodė konkrečių aplinkybių, pagrindžiančių ieškovo piktnaudžiavimą, jo sąmoningą sieki vilkinti procesą, ansunkinti bylos nagrinėjimą ir pan. Atsakovė nurodė tik deklaratyvius teiginius, tačiau jų nepagrindė jokiais konkrečiais duomenimis. Aplinkybių, suponuojančių išvadą, kad ieškovas piktnaudžiauja procesu, nenustatė ir teisėjų kolegija. Priešingai, tai, kad ieškovo kasacinis skundas yra iš dalies patenkintas, suponuoją išvadą, kad ieškovas pagrįstai naudojasi savo procesinėmis teisėmis. Atsižvelgiant į tai, atsakovės prašymas taikyti ieškovui baudą netenkinamas.
37. Perdavusi bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, teisėjų kolegija nesprendžia klausimo dėl šalių kasaciniame teisme patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo. Šis klausimas turės būti išspręstas išnagrinėjus bylą iš esmės ir išsprendus klausimą dėl visų ieškovo reikalavimų pagrįstumo. Pažymėtina, kad kasacinis teismas nepatyrė išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 360 straipsniu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Panaikinti Šiaulių apylinkės teismo 2022 m. birželio 9 d. sprendimą ir Šiaulių apygardos teismo 2022 m. lapkričio 23 d. nutartį ir perduoti

bylą iš naujo nagrinėti Šiaulių apylinkės teismui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Andžej Maciejewski

Algirdas Taminskas

Egidija Tamošiūnienė